

Villa Evergreen te Baarn Tuinhistorisch onderzoek

**Albers Adviezen Historische Parken, Utrecht
Buro DO Tuinontwerp**

Villa Evergreen te Baarn

Tuinhistorisch onderzoek en tuinontwerp

In opdracht van:

De heer J.M.W. Jansen
Postbus 85
3740 AB Baarn

November 2010

Tekst:

Albers Adviezen Historische Parken
Postbus 85
3500 AB Utrecht
030-2310788
AlbersAdviezen@hetnet.nl
www.HistorischeParken.nl

Kaarten:

Buro DO
Dammerweg 106b
1394 GT Nederhorst den Berg
0294 - 25 52 40
PetraDoeve@burodo.nl
www.burodo.nl

Dr. L. H. Albers
Ing. P. Doeve
Drs. P.J. Peene

Inhoud

1. Inleiding	6
2. Kengegevens.....	8
3. A.L. van Gendt.....	10
3.1. Zijn werk.....	10
3.2. Villa's van Van Gendt en hun tuinen	11
3.3. Tuinontwerpen.....	18
3.4. Conclusie ontwerpen Van Gendt.....	21
4. De tuin van Villa Evergreen.....	22
4.1. Kenmerken tuinontwerp	22
4.2. Huidige structuur en waardering	24
5. Programma van eisen en wensen	26
5.1. Persoonlijke tuinwensen.....	26
5.2. Aanknopingspunten vanuit historisch onderzoek.....	26
5.3. Historische handboeken.....	26
6. Ruimtelijk ontwerp en toelichting.....	34
6.1. Voortuin	34
Zijtuin	36
6.2. Achtertuin	37
7. Documentatie	40
8. Bijlage kaart Huidige Situatie.....	41

1 Voorgevel Evergreen (links) en Dennenhorst (rechts) (foto L. Albers 2008)

2 Zijgevel Evergreen in 2008 (foto L. Albers 2008)

1. Inleiding

Villa Evergreen en Dennenhorst werden gebouwd in 1873 als een kleine buitenplaats aan de Eemnesserweg, een dubbele villa met een koetshuis. De architect was A.L. van Gendt. Het huis is Rijksmonument. Van de tuin wordt in de monumentenbeschrijving alleen de bruine beuk genoemd die voor het huis staat.

In de loop van de jaren is veel veranderd: het koetshuis werd apart verkocht en tussen koetshuis en woonhuis zal nog een nieuw huis verschijnen. Zo werd de achtertuin met de helft ingekort, werd een schutting dwars door de oude tuin gezet en werden bomen gekapt.

De familie Jansen kocht het huis Evergreen in 2005 en wil er weer de oude verhoudingen en charme aan geven. De beeldbepalende erker aan de voorkant van het huis wordt hersteld. De tuin dient bij dit geheel te passen. Op de beukenboom in de voortuin en enkele struiken langs de Gaslaan na, is de tuin nu nagenoeg leeg. De wens is om een tuin te ontwerpen die aansluit bij de villa.

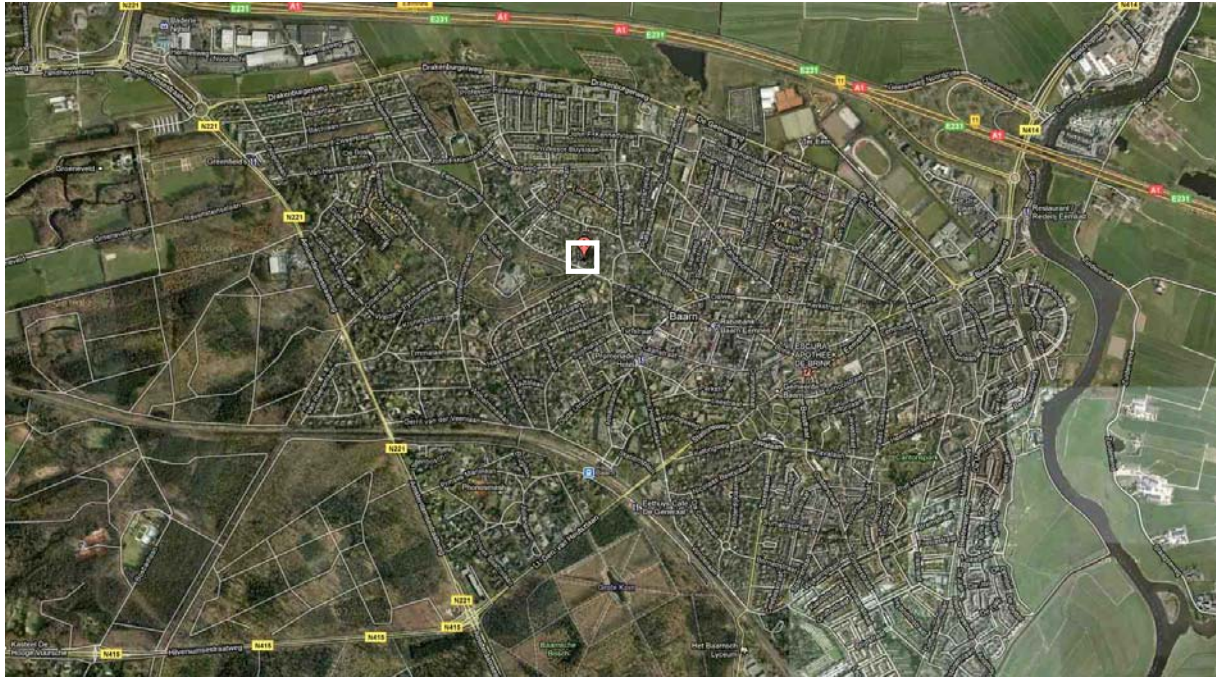
De opdracht werd als volgt omschreven:

een advies voor een tuinontwerp aan drie zijden van Villa Evergreen te Baarn, waarin op basis van historisch onderzoek de historische waarden worden behouden, de mogelijkheden worden benut en de persoonlijke wensen van de eigenaar worden ingepast binnen het geheel.

Zo moeten de voortuin en de zijtuin weer vormen krijgen die passen bij het gerestaureerde huis. De achtertuin met aan twee zijden schuttingen vraagt om een oplossing die past bij het oude huis en de nieuwe situatie.

In het historisch onderzoek wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- heeft de architect van het huis zich ook met de tuinaanleg bezig gehouden;
- hoe zag de tuin er oorspronkelijk uit, hoe is hij veranderd en wat is er van over.

3 Luchtfoto Baarn, de locatie van Villa Evergreen is aangegeven met een vierkant. (bron Google maps)

2. Kengegevens

Villa Evergreen (naast Villa Dennenhorst)
Architect A.L. van Gendt, 1875

Adres:
Eemnesserweg 64
3741 GB Baarn

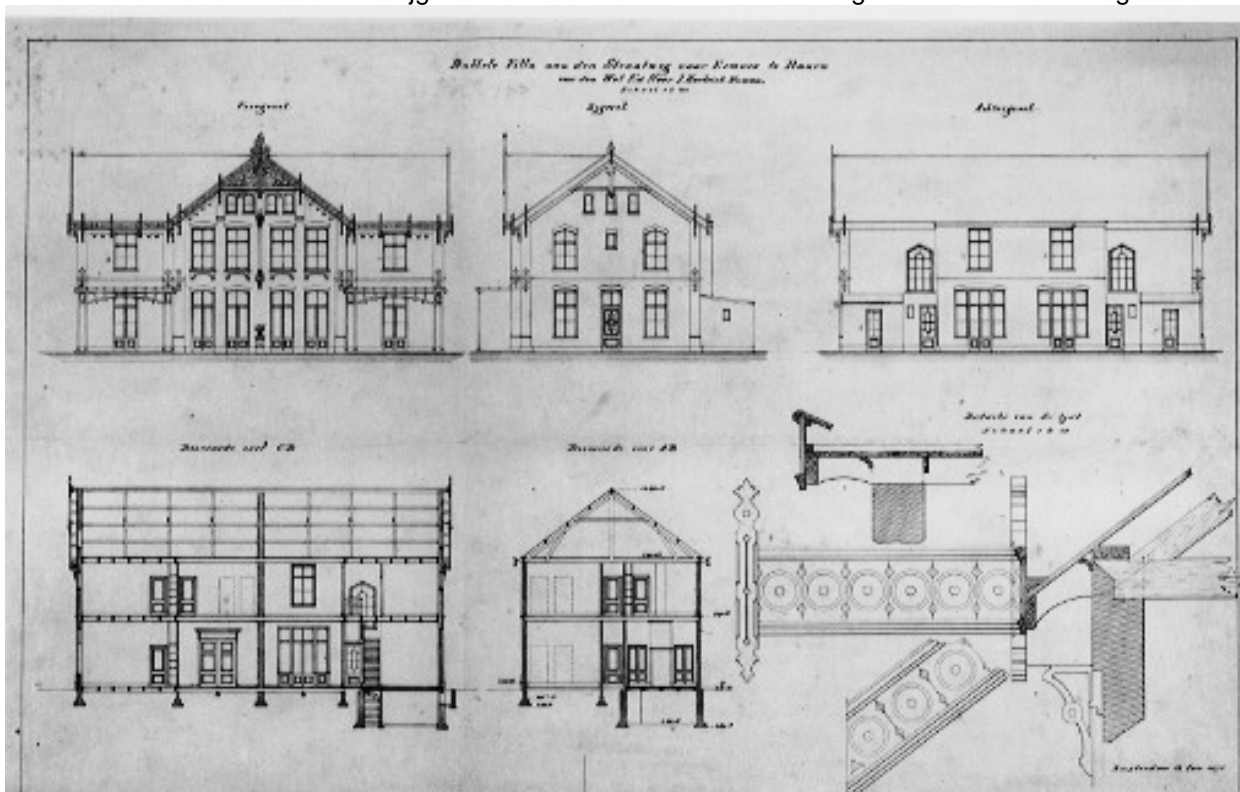
Kadastrale gegevens
Kadastrale Gemeente Baarn
Sectie K
Nummer 1921

Monumentnummer Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
Dubbele villa (Eemnesserweg 62 en 64) 511744

Voorraanzicht van 62 en 64

zijgevel 64 met voordeur

Achtergevel van beide woningen

Ontwerptekening Villa Evergreen en Villa Dennenhorst door A.L. van Gendt, 1875 (NAI t271)

5 Aanzichten Villa Torenzicht, uitsnede van de tekening "Verbouwing van Torenzicht", z.j. (NAI t271)

3. A.L. van Gendt

3.1. Zijn werk

Ingenieur-architect Adolf Leonard van Gendt (1835-1901) volgde zijn opleiding aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten te Amsterdam. Op achttienjarige leeftijd werkt A.L. van Gendt al als opzichter bij de bouw van een nieuwe gevangenis in Utrecht, waar zijn vader als ingenieur van Waterstaat de scepter zwaaide¹.

Na werkzaam te zijn geweest bij de architectenbureaus Van Roosmalen te Zwolle en Immink te Zaandam, kwam hij in 1857 in dienst bij Rijkswaterstaat te Rotterdam. Na vier jaar vertrok hij vervolgens naar de Staatsspoorwegen, waar hij tot 1874 werkzaam zou blijven. Gedurende deze periode was Van Gendt verantwoordelijk voor alle stations langs de nieuwe spoorlijn Amsterdam-Den Helder. Ook worden de stations van Utrecht, Hilversum en Baarn aan hem toegeschreven, maar dan in opdracht van de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij.²

A.W. Weissman, leerling van Van Gendt en architect van het Stedelijk Museum, schrijft hierover: *Hij was jaren lang bij den aanleg der Staatsspoorwegen in Noord-Holland werkzaam geweest, met standplaats te Alkmaar. Het bouwen van het viaduct langs de Houttuinen had hem naar Amsterdam gebracht. Daar maakte hij kennis met verscheidene personen, die, toen de pas geopende Oosterspoorweg een goede verbinding met Baarn had gegeven, daar villa's wilden laten bouwen. Hij zeide nu den dienst der Staatsspoorwegen vaarwel en begon zijn particuliere practijk als bouwmeester dier buitenverblijven.*³

Zijn contacten en ervaring kwamen Van Gendt goed van pas toen hij zich in 1874 als zelfstandig architect te Amsterdam vestigde. Spoedig behoorde het bureau tot de grootste van het land. Zijn zakeninstinct en aandacht voor de wensen van de klant bezorgden hem een constante stroom opdrachten. Weissman vat het als volgt samen: *Wat de esthetica aangaat was van Gendt uiterst liberaal. (...) Hij heeft er nooit een geheim van gemaakt, dat er koopmansgeest in hem school; hij was daar fier op, en wilde nimmer als kunstenaar poseeren.*⁴ Deze instelling maakte dat zijn werk bijna alle stijlvarianties vertoont die in de tweede helft van de negentiende eeuw in de mode waren.

Ook zijn latere ontwerppraktijk beperkte zich niet tot één bepaalde typologie of bouwstijl, maar vertoonde een bijzondere reikwijdte die synchroon liep met de bouwexpansie die zich mede door de industriële revolutie voordeed. Zijn opdrachten varieerden van bad- en zweminrichtingen tot sociale woningbouw. Bekende opdrachten uit zijn rijke oeuvre:

1875	Gebouw van het Nieuws van de Dag, Amsterdam (afgebroken)
1881	Hollandsche Manege bij Vondelpark, Amsterdam
1881-1889	Centraal Station Amsterdam, in samenwerking met architect P.J.H. Cuypers
1881-1884	Galerij van het Paleis van Volksvlijt, Amsterdam (afgebrand 1900)
1885	Concertgebouw, Amsterdam
1889	Burgerziekenhuis, Amsterdam
1892	Medewerking aan het ontwerp en de bouw van de Stadsschouwburg van J.B. en J. Springer.

¹ 'A.L. van Gendt', *Bouwkundig Weekblad*, 4 mei 1901, nr. 18, 166. (NAI 58450)

² J. Kruidenier, 'Architect Van Gendt gaf Baarn een gezicht', *Baerne*, december 2004, 17.

³ F.J. Dubiez, 'De Amsterdamse architecten A.L. en A.D.N. van Gendt', *Ons Amsterdam*, 1969, 168. (NAI 71197)

⁴ A.W. Weissman, 'Adolf Leonard van Gendt', *De Opmerker*, 4 mei 1901, 142-143. (NAI 59666)

3.2. Villa's van Van Gendt en hun tuinen

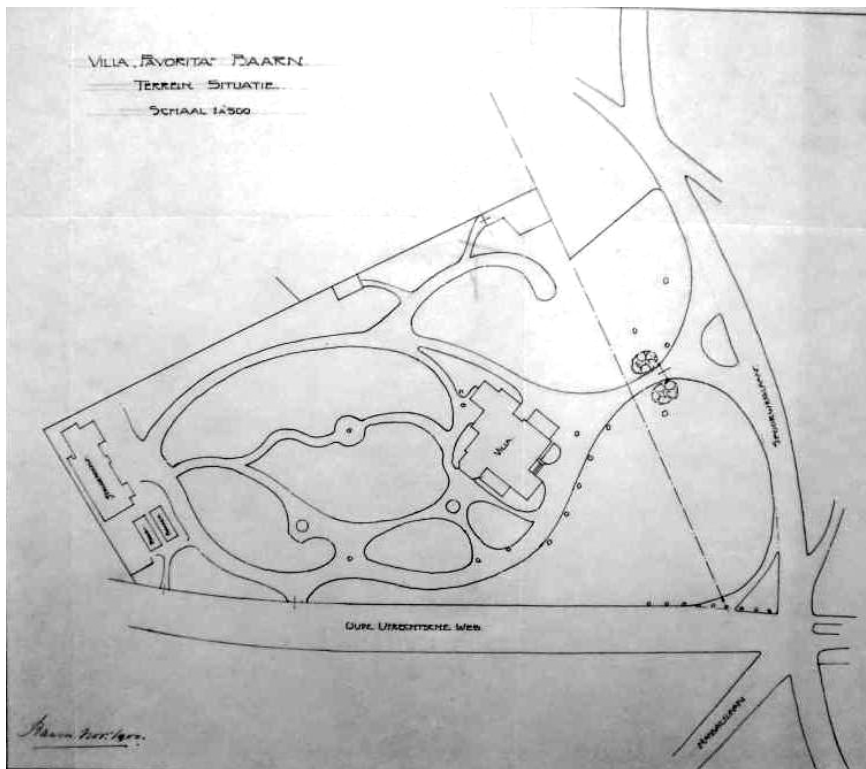
De komst van het treinstation in Baarn, bleek het startsein voor veel bouwactiviteiten in het dorp. Door de in 1874 opgeleverde spoorlijn Amsterdam-Amersfoort kon Baarn zich ontwikkelen tot een mondaine enclave voor onder meer welgestelde Amsterdammers. Van Gendt bouwde er een groot aantal villa's en woonde gedurende een deel van het jaar in Baarn om te werken aan zijn Baarnse projecten. De volgende villa's zijn aantoonbaar door A.J. van Gendt ontworpen en gebouwd⁵:

1873 *Villa Maria, Stationsplein 20 (afgebroken).*

1874 *Villa Favorita (later Hoog Wolde), Oude Utrechtseweg 17-19.*

De grote villa stond op het hoogste punt van een glooiend gazon.⁶ In 1878 werd een koetshuis toegevoegd, waarvan de situatieschets in het Nederlands Architectuur Instituut (NAI) aanwezig is. In 1900 werd ook een rijtuigremise (afb. 7) toegevoegd, waarbij er een tweede terreinsschets (afb. 6) werd gemaakt. Voor de oorlog bezat Hoog Wolde een schitterende tuin met rosarium, gezien de afbeelding daarvan in het tijdschrift 'Het Landhuis' van 2 maart 1932 (afb. 20).

De villa was lange tijd in gebruik als kantoor en is omstreeks 1995 afgebroken om plaats te maken voor moderne gebouwen.⁷ Het koetshuis resteert nog wel. Langs de randen van het terrein zijn nog oude beplantingen aanwezig: groepen van eiken en beuken, groepen van diverse coniferen en een solitaire bruine beuk.

6 1900, "Villa "Favorita" Baarn Terrein Situatie", ondertekend A.L. van Gendt, links is het nieuw te bouwen koetshuis zichtbaar, de verdere tuinaanleg is van eerder datum (NAI t311)

⁵ Kruidenier 2004, 29-30.

⁶ F. Gaasbeek, J. van 't Hof, M. Koenders, *Baarn - Geschiedenis en Architectuur*, Zeist 1994, 424.

⁷ D. Keunink, L. Lansink, A.L., *J.G. en A.D.N. van Gendt. Architecten in zaken*, Bibliografieën en oeuvrelijsten van Nederlandse architecten en stedenbouwkundigen (BONAS), Rotterdam 1999, 38.

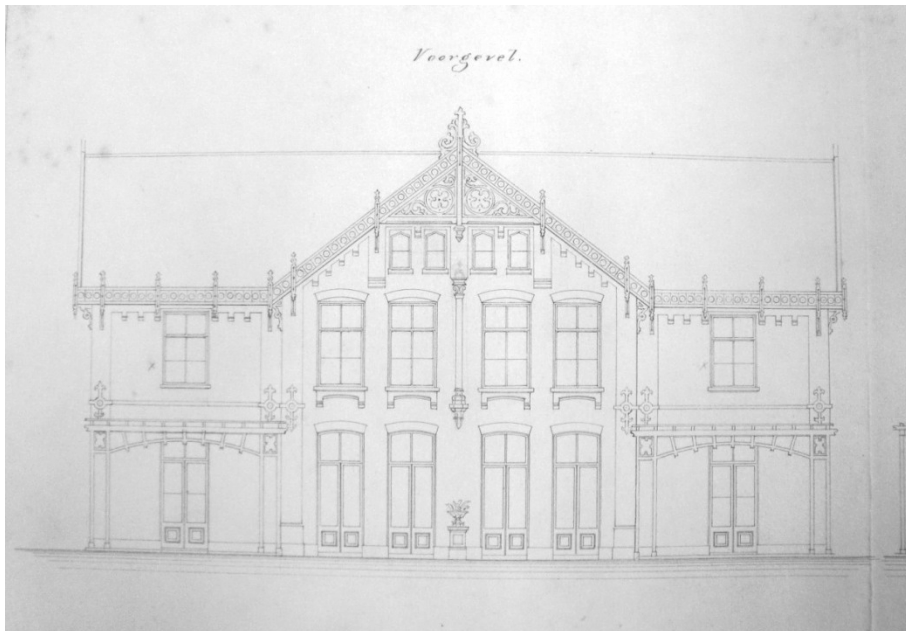
7 Koetshuis Villa Favorita (foto L. Albers 2010)

1874 Villa Casa Cara, Stationsweg 33 (afgebroken).

De villa is gebouwd in opdracht van J.P. Korthals Altes. Het zeer rijk versierde huis, in eclectische stijl, is in 1885 nog door Van Gendt verbouwd en is later afgebroken.⁸

1875 Villa Dennenhorst/Evergreen, Eemnesserweg 62-64.

Dit is de villa waar Evergreen een deel van vormt. Het betreft een dubbele villa met koetshuis en stalling aan de straatweg naar Eemnes, bij de Grintweg, later Eemnesserweg geheten. Ontworpen in opdracht van J. Harbrink Numan. De naam Dennenhorst is van later datum.

8 januari 1875, voorgevelontwerp dubbele villa, detail van bouwtekening (NAI t271)

⁸ Keunink 1999, 39.

De bouw werd voor f.16.666,- op 30 januari 1875 gegund aan D. Limper te Baarn. Het pand, waarschijnlijk de eerste dubbele villa in Baarn, bestaat uit twee bouwlagen onder een zadeldak met de nok evenwijdig aan de straat. De eclectische inslag van Van Gendt is in villa Evergreen op verschillende punten zichtbaar: neogotische kepervensters, een neogotische kraagsteen in de middenrisaliet en fraai houtsnijwerk in de topgevel, dat kenmerkend is voor de chaletstijl. De plattegrond is onconventioneel met aan de ene zijde een suite (Dennenhorst) en aan de andere zijde in de zijgevel de ingang (Evergreen), die geflankeerd werd door een eetkamer en dienstruimten.⁹

1883 Villa Mariaheugel, Van Heutszlaan 2.

Een van de grootste en rijkst uitgevoerde villa's van Baarn. Opdrachtgever was N. de Vries en de villa werd eclectisch vormgegeven in een ontwerp uit juni 1883. In 1982-1983 is het pand inwendig verbouwd tot zes appartementen.¹⁰

In de tuin staan de gebruikelijk rododendrongroepen, coniferen, een gebundelde purperbladige esdoorn, een acacia naast het woonhuis, twee treurbeuken aan de kavelgrens achterzijde. In het gras langs de oprit bevindt zich een stobbe van een verdwenen naaldboom¹¹.

9 Villa Mariaheugel, (foto L. Albers, 2010)

9 Keunink 1999, 42.

10 Keunink 1999, 74.

11 F. Gaasbeek, J, 1994

1884 *Villa Torenzicht, Oranjestraat 10*

Villa Torenzicht was de eigen woning van Van Gendt te Baarn. Het ontwerp is gedateerd 28-06-1884. Het pand werd gebouwd in chalet- en neorenaissancestijl en bestond uit een laag gedeelte met haaks daarop een hoog volume van twee lagen onder een dak met blauwe pannen. Het pand is later wit geschilderd en voorzien van een moderne aanbouw die inmiddels door een passender exemplaar vervangen is.¹²

10 2010 Villa Torenzicht, witgeschilderd (foto L.Albers 2010).

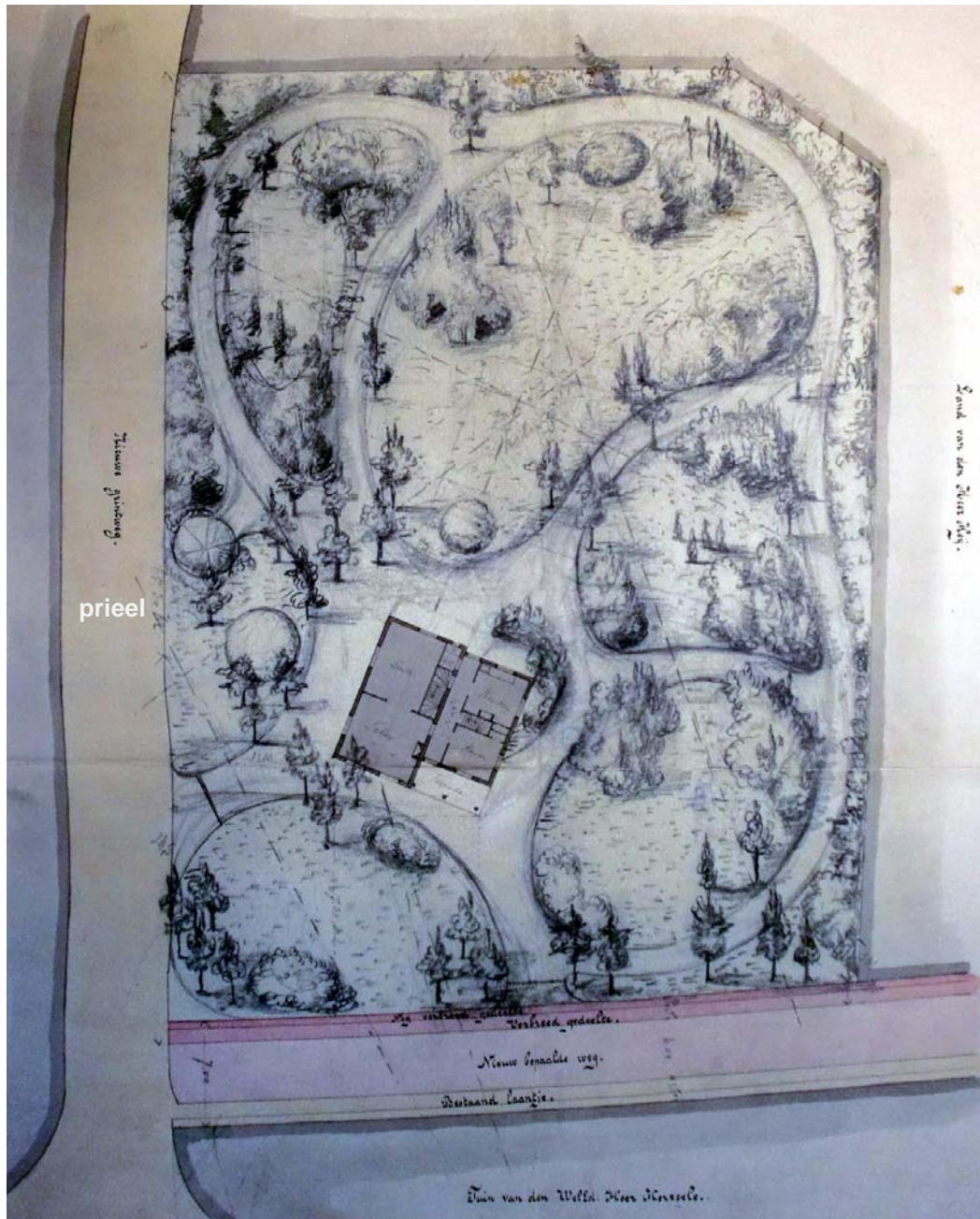
VOORGEVEL.

11 Ontwerp Villa Torenzicht Van Gendt (NAI t271)

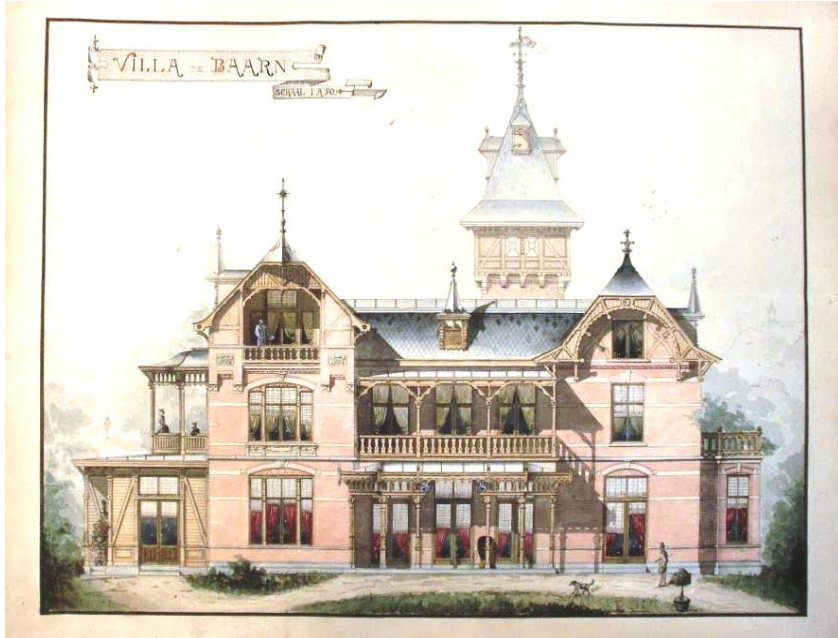
12 Keunink 1999, 78.

Van Gendt ontwierp voor zijn zomerverblijf ook de tuinaanleg 'Situatietekening voor eene Villa te Baarn'. De tuintekening toont ovale en niervormige gazons, heestergroepen, solitaire bomen en groepen van loofbomen en naaldbomen. Er zijn ook bomen in het pad getekend, vooral op kruispunten van paden. In het gazon achter en naast het huis liggen ronde perken, voor bloemen of lage struiken. Een prieel met een zeshoekig dak is getekend langs de weg aan de linkerkant van de tekening. De beplanting is zo gerangschikt dat er lange zichtlijnen mogelijk waren. Die zijn er nu niet meer. De helft van de tuin is verkaveld en bebouwd.

12 1884 Tuinaanleg rond Villa Torenzicht "Situatietekening voor eene Villa te Baarn",
gesigeneerd "De Ing. Architect" (NAI t271)
1884 Villa Woudestein, Van Heutszlaan 4

De opdrachtgever, mr. M.C. van Hall, was directeur van de Banque de Paris et des Pays-Bas en mede-oprichter van de Baarnsche Bouwterrein Maatschappij. De naam Woudestein is van later datum. De ontwerpen werden gemaakt in augustus 1884, overwegend uitgevoerd in de chaletstijl. Het pand bestaat uit twee bouwlagen en staat schuin ten opzichte van de weg. Thans is de villa in gebruik als kantoor.

13 1884 Ontwerptekening van Woudestein, z.j. (NAI t318)

14 Villa Woudestein. Door de landschappelijk aangelegde tuin loopt een grindpad¹³. Er zijn verschillende zichten tussen groepen coniferen en rododendron. De zichten zijn bijna dicht gegroeid. (foto L. Albers 2010)

1884 Onbekende villa aan de Witte Laan

¹³ Gaasbeek 1994, 306.

In opdracht van Van Hall is ook een tweede tekening voor een villa bekend: deze tekening bevindt zich in het dossier uit 1884 en vermeldt de 'Wittelaan'. Wellicht was het de bedoeling dat de opdrachtgever kon kiezen uit twee verschillende typen.

15 "Villa aan de Witte - Laan te Baarn", gesigeneerd met "A.L. van Gendt inr.", z.j. (NAI t318)

Tekeningen door Van Gendt van onbekende villa's

Naast de bekende villa's is er bij het NAI nog een aantal ontwerpen bekend, waarvan onduidelijk is waar die villa's stonden en of zij daadwerkelijk gerealiseerd zijn.¹⁴ Volgens J. Kruidenier gaat het om de volgende ontwerpen uit NAI dossier 201:

- 1873 Villa Roquette: het ontwerp dateert uit november 1873 en bestaat uit enkele tekeningen.
- 1874 Een onbekende villa in Baarn: gedateerd 19-06-1874.
- 1875 Villa Eerdmans: aanbesteed op 15-01-1875 en ontworpen in opdracht van S.H. Eerdmans. Geen tekeningen bekend.
- 1875 Villa Smit: gebouwd in opdracht van E. Smit. Het oudste ontwerp van deze villa met stalgebouw dateert van 21-03-1875. Nadere gegevens ontbreken. De tekeningen tonen een schilderachtig geheel, met een forse hoektoren en trapgevels.¹⁵
- 1875 Villa Maes: twee tekeningen zijn gedateerd 20-04-1875 en 21-04-1875. Nadere gegevens ontbreken, behalve dat de opdrachtgever ene H.G. Maes was. De ontwerpen tonen een pittoresk pand met een slanke, door een ingesnoerde spits bekroonde hoektoren, vakwerkbetimmering en gesneden windveren.
- 1884 Onbekende villa aan de Witte Laan
- 1886 Ontwerp voor een villa in opdracht van de weduwe R. Voûte.

¹⁴ Kruidenier 2004, 31.

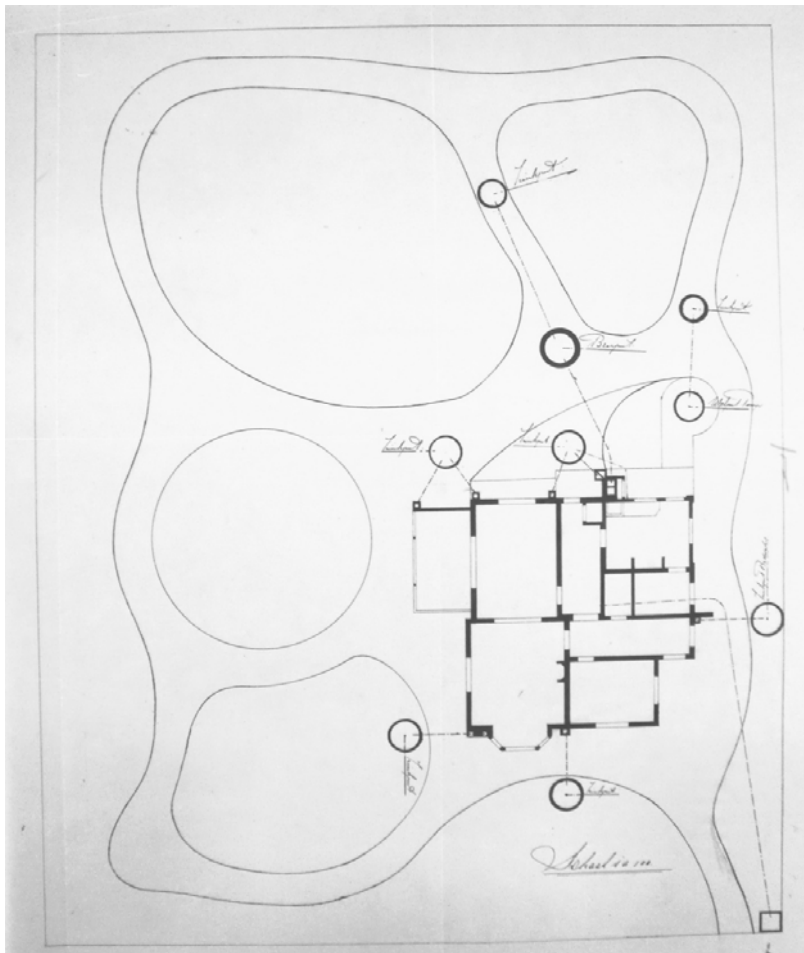
¹⁵ Keunink 1999, 40.

3.3. Tuinontwerpen

Opmerkelijk vaak zien we in de tuinontwerpen van Van Gendt een stijl die teruggrijpt op de van oorsprong Engelse landschapsstijl, ook wel 'landschappelijke stijl' genaamd. Uit archief-onderzoek valt voorsnog niet op te maken of A.L. van Gendt een tuinarchitect inhuurde om de tuinen rond zijn villa's te ontwerpen. Wel is bekend dat tuinarchitect H. Copijn in 1899 een parkontwerp voor Villa Rams Woerthe in Steenwijk maakte¹⁶. Ook deze villa is gelegen in een park in landschapsstijl. Maar bij de vele Baarnse villa's blijft onduidelijk door wie de bijbehorende tuinen zijn ontworpen en aangelegd. Wel zijn een aantal aanwijzingen te vinden.

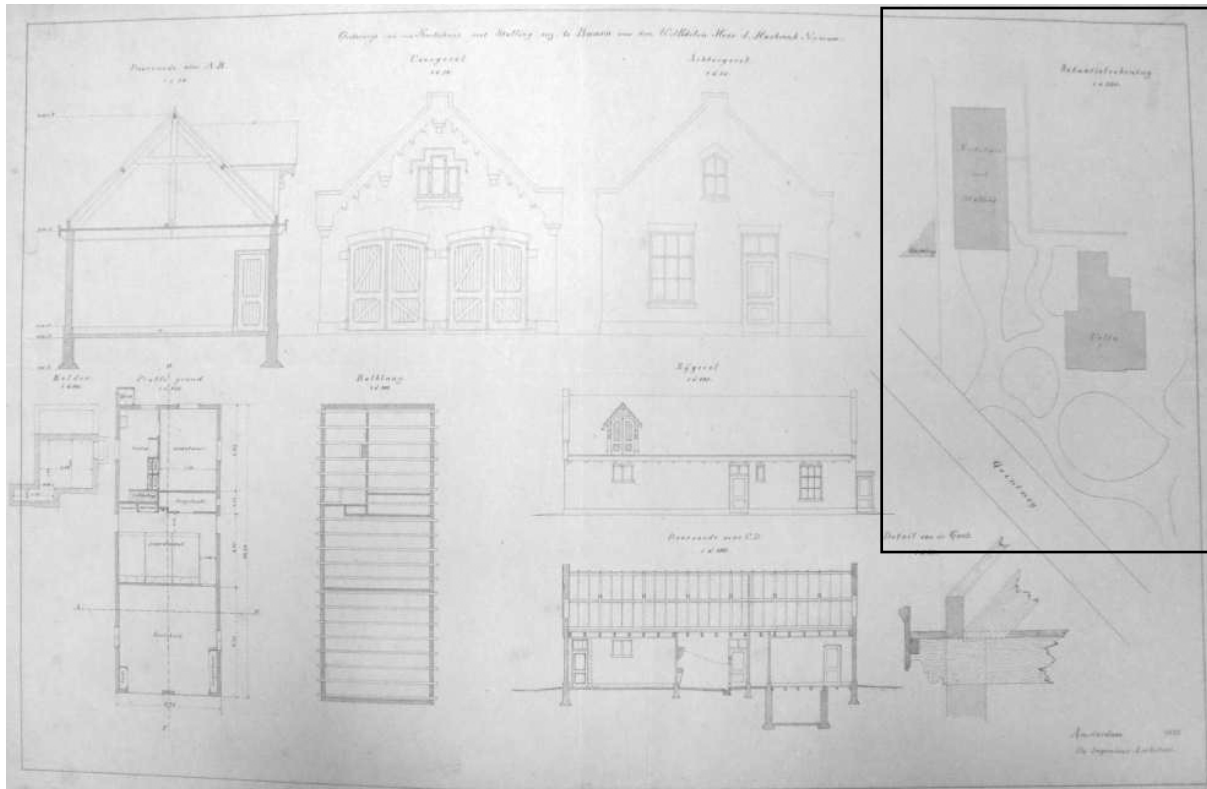
De tekeningen en planontwerpen van Villa Favorita (1874), Villa Torenzicht (1884) en Villa Woudenstein (1884) vertonen allemaal landschappelijke kenmerken als gebogen paden en borders, (kunstmatige) hoogteverschillen en zichtlijnen. De perken sluiten aan op de gevels en uitzichten uit de ramen. Een randbeplanting omsluit de tuin.

In een ongedateerde tekening van een 'Villa te Hilversum' is dit ook duidelijk te zien: de plattegrond van het huis wordt op vloeiende wijze met de tuin verbonden.

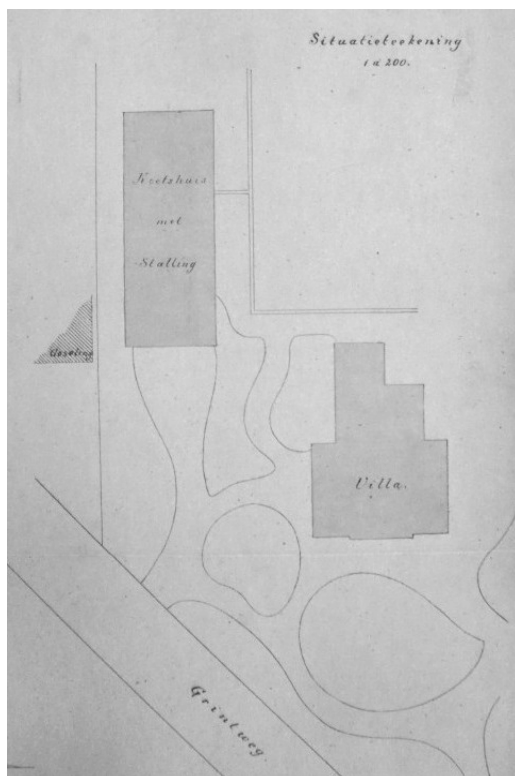

16 1882 Plattegrond van een "Villa te Hilversum" met tuin, z.j. (NAI t310)

¹⁶ L. Albers, A. Guinée en N.C.M. Maes, *Renovatieplan Rams Woerthe, Steenwijk*, Utrecht 1999

17 1875, plattegrond en tekeningen, "Ontwerp van een Koetshuis met Stalling enz. te Baarn voor den WelEdelen Heer J. Harbrink Numan", gesigeneerd door "De Ingenieur Architect" (NAI t271)

Het ontwerp van een koetshuis en stalling uit 1875 is gesigeneerd door A.L. van Gendt en is getekend in opdracht voor J. Harbrink Numan, in hetzelfde jaar als zijn ontwerp voor Villa Dennenhorst/Evergreen. Het koetshuis vertoont overeenkomsten met het koetshuis van Evergreen, maar het is de 'Situatietekening' die van groter belang is: te zien zijn een villa en koetshuis getekend in een tuinsituatie.

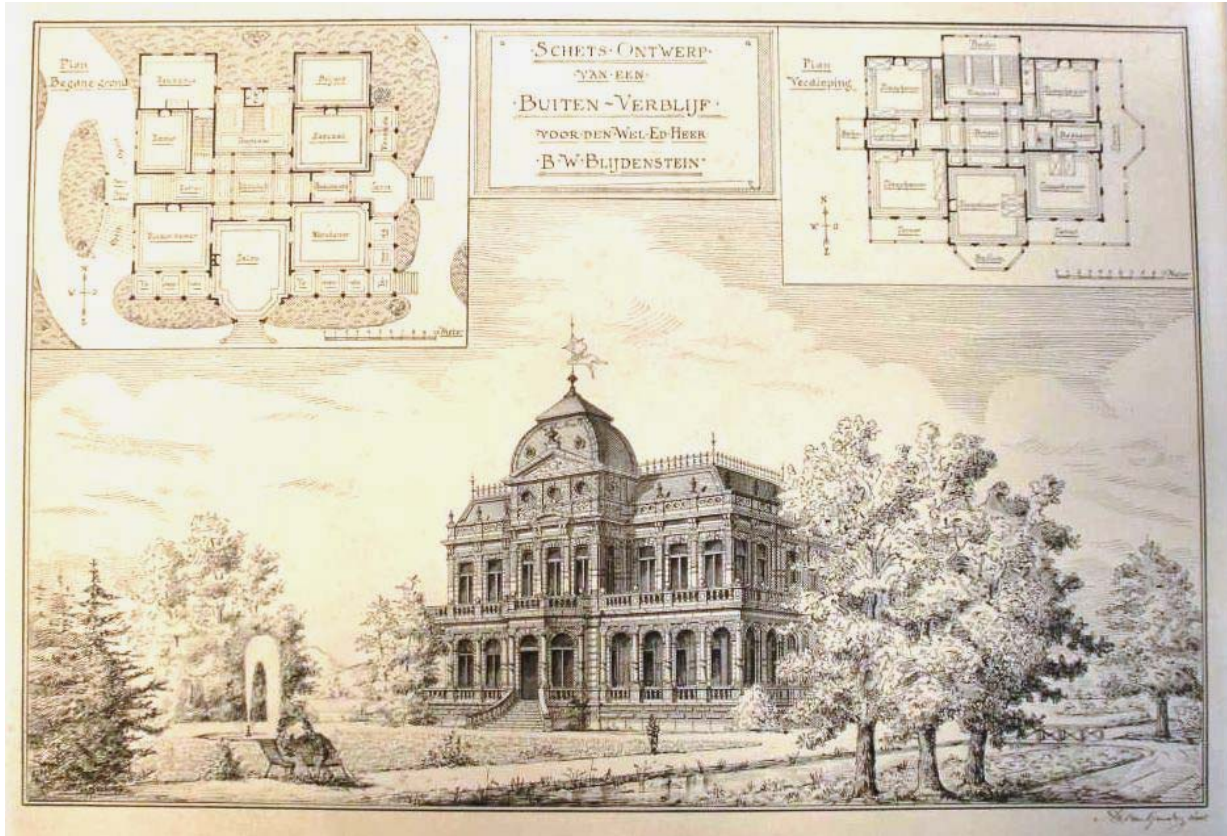
Met deze tekening is in ieder geval duidelijk geworden dat Harbrink Numan als projectontwikkelaar de gemakkelijkste weg koos en de architect vroeg de ligging van de gebouwen ten opzichte van de straat en van elkaar te verduidelijken door tevens een plattegrond van de tuinpaden te maken. Daarbij was in 1875 de landschapsstijl nog gebruikelijk.

De paden en beplantingsperken zijn vergelijkbaar in vorm met die van zijn eigen tuin (afb.12 en 16).

Dit is een sterke aanwijzing dat ook dit padenplan door A.L. van Gendt zelf ontworpen is.

18 1875, uitsnede van afbeelding 17

Er bestaat een schetsontwerp van een buitenverblijf, in een prijsvraag uitgeschreven door B.W. Blijdenstein onder A.L. van Gendt, J.L. Springer en I. Gosschalk. De laatste won. Zijn ontwerp werd gebouwd en kreeg de naam Villa Vogelenzang te Hilversum. De tekening van Van Gendt is bewaard gebleven en dateert uit 1882. De tekening vertoont het paleisachtige buitenverblijf in een park met een rechte watergang met een brug erover. In het park staan naaldbomen en loofbomen in groepen en solitair. In het grasperk ligt een kleine waterkom met een fontein.

19 1882 "Schets Ontwerp van een Buiten-Verblijf voor den Wel Ed Heer B.W. Blijdenstein", gesigeneerd "A.L. van Gendt inr." (NAI t290)

20 Baarn, tuin van Hoog Wolde in 1932, golvende bloemborders opgebouwd van laag naar hoger; op de voorgrond is een rosarium zichtbaar (foto uit tijdschrift 'Het Landhuis' , 2 maart 1932).

3.4. Conclusie ontwerpen Van Gendt

Geconcludeerd kan worden dat Van Gendt aangaf hoe zijn huizen geplaatst moesten worden in het perceel, ten opzichte van het koetshuis en de tuin. Bomen moesten de gevels flankeren. Het ontwerp voor zijn eigen tuin geeft gedetailleerd de beplanting en de zichtlijnen weer. In de andere ontwerpen worden de paden aangegeven zonder beplanting. In de perspectief-tekeningen ziet men welke beplanting Van Gendt zich voorstelde rond zijn huizen. Van Gendt bleef tot diep in de negentiende eeuw de landschappelijke stijl voeren rondom zijn villaontwerpen.

De overgebleven tuinen (Villa Favorita, Villa Torenzicht, Villa Woudestein en Villa Mariaheuvel) zijn gehalveerd. Villa Woudestein aan de Van Heutzlaan 4 heeft nog de best bewaarde voortuin die het meest representatief is voor de gewenste combinatie huis-tuin.

In veel villaontwerpen koos Van Gendt voor de chaletstijl, maar ook werden neo-romaanse, neo-rennaissance en neo-gotische elementen toegepast in schilderachtige combinaties, vaak verrijkt met torens of torentjes. De belangrijkste kenmerken van de aan de houtbouw ontleende chaletstijl zijn de overstekende dakvlakken met daartussen een sierspant, vaak voorzien van uitgesneden of uitgezaagde decoratieve randen.

Villa Evergreen is niet de eerste villa die A.L. van Gendt in Baarn bouwde, maar wel een van zijn vroegste ontwerpen.

4. De tuin van Villa Evergreen

4.1. Kenmerken tuinontwerp

Op de bouwtekening van Villa Evergreen en Villa Dennenhorst door Van Gendt is geen plattegrond van het terrein opgenomen. Enkel het huis is in detail weergegeven. Voor de gedeeltelijke reconstructie van de tuin moeten we dus afgaan op secundaire bronnen. Op onderstaande foto's zijn de voor- en achtertuin zichtbaar. Beide afbeeldingen laten rondlopende paden zien met daarbinnen gazon. Bij de achtertuin moet de aantekening worden gemaakt dat de helft van de tuin en de randbeplanting verdwenen zijn.

21 Pronkfoto ca 1900 van voortuin Villa Evergreen met jongen in bokkenwagentje en een gezelschap in de tuin. De meid staat naast de voordeur. Onder het raam buiten een grote pot met een plant.

Voor de veranda staan twee beuken die het huis in de schaduw zetten. De dames zitten ernaast in het licht. Contact met de burens wordt niet beoogd, want de tuin heeft een dichte afscheiding van coniferen, hoge struiken, een randje bloemen en stamrozen. Het pad ligt om een rond grasperk. De toegang tot het huis was via een hekje in het gietijzeren hek dat om de tuin stond. Langs de paden van zand of grind ligt een grasrand. De struiken staan niet direct aan het pad, maar achter de grasrand. Van de zijtuin ziet men niets, de achtertuin laat wat hoge bomen en twee kleine boompjes of struiken zien.

22 Circa 1949, Luchtfoto gasfabriek met Gaslaan. (KLM Aerocarto)
Boven: uitsnede van Villa Evergreen en Villa Dennenhorst met tuin en koetshuis

De luchtfoto van ca 1949 vertoont een rij bomen langs de Gaslaan, die hun schaduw over de weg werpen.

In de achtertuin lijkt ook een rond pad om een groot centraal perk te liggen, ditmaal is het geen grasperk, maar lijken het struiken te zijn.

4.2. Huidige structuur en waardering

In de voortuin is een van de rode beuken groot geworden. De ander zal al lang geleden zijn gekapt; aan de kroon is niet zichtbaar dat er ooit een tweede stond. Het gietijzeren hekje en pad naar de voordeur is nog aanwezig. In de jaren dertig zijn stoepen om het huis gelegd van zwarte en okergele tegels.

In de jaren vijftig is het ijzeren hek langs de Gaslaan vervangen door een stenen muur met een ijzeren reling. De bomen langs de zijtuin zijn weg. Achter de schutting zijn de boom die over de straat hangt, de den en taxus ook gekapt. De achtertuin is gehalveerd en heeft een houten schutting aan de noord- en oostkant van de tuin. (zie bijlage voor de kaart 'Huidige situatie' 39.)

Waardering

De voortuin heeft nog een gietijzeren hek langs de Eemnesserweg, een pad en grasperk waar de bruine beuk in staat. Een sierkwee naast het hekje en een oude liguster zijn samen met de beuk de enige beplanting van betekenis.

23 Evergreen voor- en zijgevel op de hoek Gaslaan-Eemnesserweg, (foto L. Albers 2008).

Palmbak N°. 1 Model N°. 20 Bloempot Palmbak N°. 2 PLAAT XX.

Ateliers voor Kunstnijverheid.
SILBERLING & ZOON. — SLOTERDIJK BIJ AMSTERDAM.
Afdeeling Tuinversieringen.

Palmbak N°. 1 hoog 0.60 M. breed 0.55 M. } zonder het uitstekende houtwerk.
 " N°. 2 " " 0.55 M. " 0.58 M. }
 Palmbak N°. 1 wit of lichtgroen geschilderd f 22.50, gelakt eikenhout f 33.50.
 " N°. 2 " " " " " " 22.50, " " " 33.50.
 Voorzien van zinken bak met twee handvatten f 7.50 extra.
 Model N°. 20 Bloempot hoog 0.25 M. breed 0.30 M. (tegen 't weer bestand) in lichtgeelkleurige portland f 3.50.
 Bij bestelling van meer dan 6 stuks is de prijs 10% lager.

24 Voorbeeld van palmbakken naast veranda.
 (Catalogus Silberling&Zn. Sloterdijk ca. 1915, collectie P.Doeve)

Oud Engelsche Tuinmeubelen. PLAAT XVII.

Ateliers voor Kunstnijverheid.
SILBERLING & ZOON. — SLOTERDIJK BIJ AMSTERDAM.
Afdeeling Tuinversieringen.

Bank N°. 3 wijdte tusschen de armen 1.60 M., wit of lichtgroen geschilderd f 24.—; gelakt eikenhout f 36.—
 Stoel N°. 3 " " " " 0.50 M., " " " " 11.—; " " " 16.50
 Tafel N°. 3 bladgrootte 0.55x0.75 M., tafelhoogte 0.75 M., wit of lichtgroen geschilderd f 11.—; gelakt eikenhout f 16.50
 Voor bijpassende voetbanken zie plaat I s.v.p.

25 Voorbeeld van tuinmeubelen voor het tuinprieel. Het klaverbladmotief gebruikte Van Gendt voor de serre van zijn zomerhuis te Baarn. (Catalogus Silberling&Zn. Sloterdijk ca. 1915, collectie P.Doeve)

5. Programma van eisen en wensen

Het programma van eisen voor het tuinontwerp bestaat uit de persoonlijke tuinwensen en de uitkomst van het historisch onderzoek, aangevuld met in historische tuinhandboeken aangereikte informatie.

5.1. Persoonlijke tuinwensen

De persoonlijke wensen staan hier samengevat. In de voortuin is er grote aandacht gewenst voor een historisch verantwoord representatief ontwerp met een zitje vóór het huis. Het historisch aspect is ook van belang voor het ontwerp van de zijtuin. Overige wensen zijn: het opnemen van een hek langs de kavelgrens, privacy, inpassing van een bloementuin.

De achtertuin is het leefgedeelte van de tuin, met de volgende wens: een besloten tuin met een groot terras voor zo mogelijk 8 personen, diverse zitjes, een kruidentuintje en klein fruit, een functionele inpassing van een tuinhuis voor opslag van fietsen en gereedschap. Tevens een locatie voor de volgende tuinelementen: vuurpot, kippenhok, konijnenhok, haardhout en klike's.

Langs de kavelgrens. Voor de kinderen is invulling van de volgende elementen gewenst: een schommel, een huisje en een kindertuintje met fruit en bloemen.

5.2. Aanknopingspunten vanuit historisch onderzoek

De bouwtekeningen van Villa Evergreen door Van Gendt laten geen tuinrichting zien. Andere bouwtekeningen voor villa's in Baarn van Van Gendt laten wel tuinaanleg zien. Wanneer er sprake is van tuinaanleg, is het landschappelijk van aanleg.

De historische foto van de voortuin van Villa Evergreen is passend voor de tuintraditie eind negentiende eeuw. Eén bruine beuk resteert in de huidige situatie. De beuk geeft de tuin een monumentaal karakter en behoud van de boom in het nieuwe ontwerp is hoofdzaak.

De foto toont de globale inrichting, maar veel details over bijvoorbeeld plantsoorten blijft onbekend.

Tuinhandboeken uit de negentiende eeuw en begin twintigste eeuw kunnen als inspiratie en motivatie dienen voor de invulling van details, zoals beplanting en tuinelementen.

5.3. Historische handboeken

Landschappelijke aanleg

In de handboeken van de negentiende eeuw, zijn de tuinen in landschappelijk stijl aangelegd. De landschappelijke aanleg kenmerkt zich door golvende lijnvoering en de rangschikking van bomen en heestergroepen in gras om zichten te creëren. *'Een goed onderhouden gazon zal ook dan alleen een werkelijk fraaien indruk maken, zoo het wordt afgewisseld door vrijstaande boomen of heesters en wanneer het omsloten wordt door boomgroepen, die er een waarlijk schilderachtig effect aan kunnen verleenen.'*¹⁷

¹⁷ Th. Witte, z.j., p.159

Tuinprieel en tuinhuisje

Diverse handboeken benoemen het prieel als prettige plaats om de tuin te overzien. E. Th. Witte vindt de aanwezigheid van prieel zelfs een noodzaak *'Een aardig prieel behoort in iederen goed aangelegde tuin aanwezig te zijn. (...) Terwijl het vroeger in geen enkelen tuin ontbrak, is het in den laatsten tijd meer en meer in onbruik geraakt en zijn er werkelijk fraaie tuinen, waar men het tevergeefs zoekt.'*¹⁸ Het handboek vertelt meer. De vorm en oriëntatie worden benoemd. *'... de meest gewenschte vorm is rond, vier-, zes-, of achthoekig. De ingang moet zoo mogelijk op het Oosten liggen, waardoor men tegen de hier vaak met westenwind gepaard gaande regenbuien beschut is.'*¹⁹ Witte vervolgd *'een eenvoudig tuinhuis kan men uit sparre- of dennetakken opbouwen'*, maar *'... in een kleineren tuin, die geheel overeenkomstig den stijl van het huis is aangelegd, kan een architectonisch mooi tuinhuisje effect maken en kan de uitvoering aan een gewoon architect worden opgedragen.'*

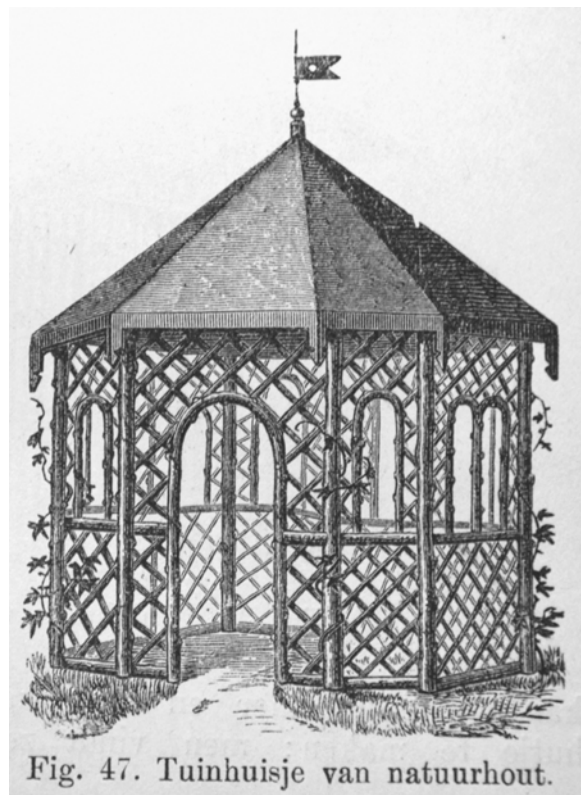
Functioneel gebruik als opslag, heeft invloed op de vormgeving en materiaalkeuze van het prieel. *'Moet het prieel tegelijkertijd als tuinhuisje dienst doen, dan moet men er een eenigszins solide gebouwd dak op maken. Hiertoe zijn pannen minder geschikt, het mooist staat een zoogen. stroodak of anders een van asphaltpapier.'*²⁰

A. Fiet neemt in zijn handboek hetzelfde standpunt in ten aanzien van het tuinprieel. Hij noemt ook van belang het uitzicht vanuit het woonhuis op het prieel. *'Bij het maken der schetsteekening van den aanleg heeft men natuurlijkerwijze er op gelet, om aan de noordzijde, waarop men uit de achterkamer het uitzicht heeft, een boschje met zitplaatsen te ontwerpen.'*²¹

Suggesties voor planten rondom het prieel zijn: *'... enige sier- en ooftbomen, als sering, enz. afgewisseld met kweeën, hazelaars, morellen enz. welke een prieel omkleden.'*²² *'een ruim prieel met tafel en bank, door allerlei struiken, als sering, gouden regen, sneeuwbal, hazelaars enz. omgeven.'*²³ *'Tot beschutting daarvan kan men zich bedienen van heesters of treurbomen.'*²⁴

Een ander handboek geeft een aanvulling. *'Voor beplanting ... zijn aan te bevelen, wat de hoogere heesters aangaat: sering, sneeuwballen, witte en roode hagedoorn, gouden regen enz.; wat de lage heesters betreft Spiraea's, Deutzia's, Weigelia's en boerenjasmijn. Van de coniferen: Taxus hibernica, Thuiopsis dolobrata, Tuia compacta enz.'*²⁵

26 Een achthoekig prieel van natuurhout met vensters die zicht bieden op de tuin rondom.
(afbeelding uit A. Fiet, z.j. p.51)

¹⁸ E. Th. Witte, z.j., p. 65

¹⁹ E. Th. Witte, z.j. p. 66

²⁰ E. Th. Witte, 1872, p.66

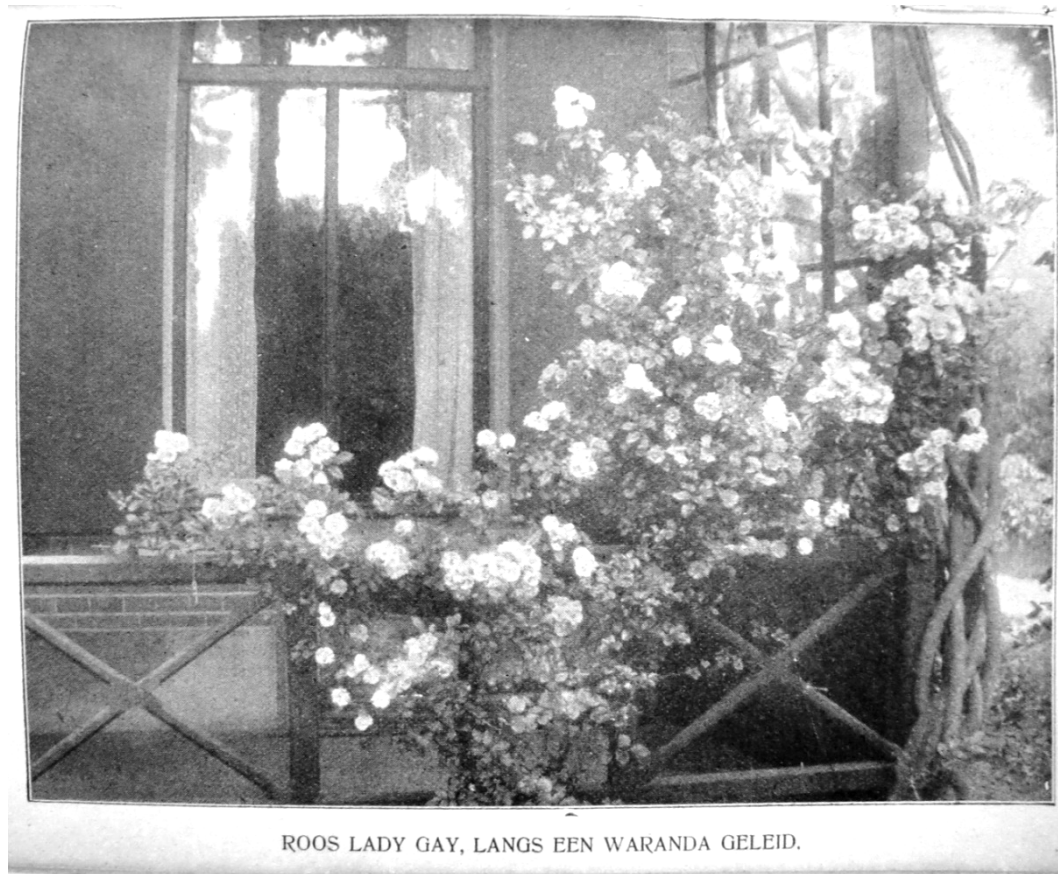
²¹ J.C. Krook, 1872, p.64

²² A. Fiet, z.j., 66

²³ A. Fiet, z.j., 63

²⁴ J.C. Krook, 64

²⁵ A. Fiet, z.j., p. 72

27 afbeelding uit *Weten en kunnen: afdeling plant, bloem en vrucht – Balcon- en gevelversiering* (Dix, z.j.), pagina 57, "Roos Lady Gay, langs een waranda geleid."

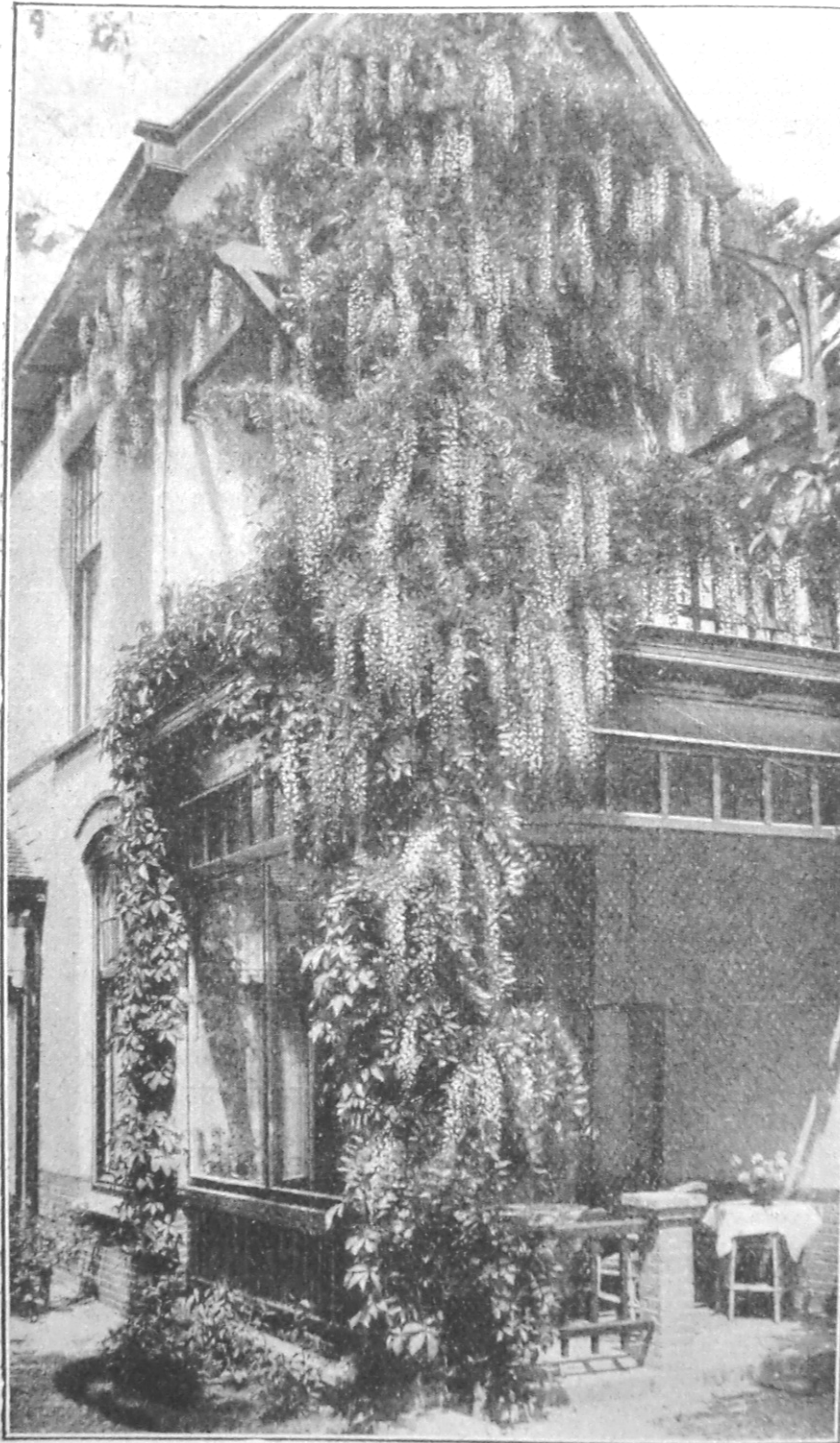
Vanuit het prieel is de tuin optimaal te overzien, met uitzichten op bloemen. *'Achter in den tuin is een tuinhuisje aangebracht, waaruit men een paar doorzichten in den tuin heeft. Men stelt zich voor in het eene doorzicht overal blauwbloeiende planten aan te brengen en in het andere meer roode en rose bloeiende planten. Op die wijze verkrijgt met een blauwen en een rooden kijk van uit het tuinhuis. Voor afwisseling kan met in den blauwen kijk hier en daar een enkel geel bloemetje aanbrengen en in den rooden kijk kan men gevoeglijk lichtere tinten met de donkere tinten afwisselen.'*²⁶ Ook worden stamrozen genoemd bij het prieel. *'Het prieel staat tegenover een groep hoogstammige rozen...'*²⁷

Speciale aandacht gaat uit naar de klimplanten. De klimplanten worden toegepast langs gevels, veranda's, tegen schuttingen, muren en prieel: *'Een balcon versierd met bloemen en planten, of een gevel begroeid met bloeiende of niet bloeiende klimplanten, geeft aan het huis een geheel ander beeld en waar het eerst stijf en somber was, levert het door de frissche kleuren der bloemen of de blijde kleur van het groen een vroolijk gezicht op.'*²⁸ De volgende klimplanten worden zeer gewaardeerd: blauwe regen, clematis, kamperfolie, klimroos en Duitse pijp.

²⁶ A. Fiet, z.j. p. 75

²⁷ A. Fiet, z.j., p. 68

²⁸ W.H.K. Dix, z.j., p. 5

EEN HOOGOPGROEIENDE BLAUWE REGEN, WELKE
IN VOLLEN BLOEI, EEN WAAR SIERAAD IS.

28 afbeelding uit *Weten en kunnen: afdeling plant, bloem en vrucht – Balcon- en gevelversiering* (Dix, z.j.), pagina 60, "Een hoogopgroeiende Blauwe Regen, welke in vollen bloei, een waar sieraad is."

In de handboeken zijn fraaie afbeeldingen opgenomen van deze klimplanten en zijn in de tekst voorzien van toelichting. 'Het is een snel groeiende plant [Blauwe Regen, red.], die in enkele jaren een geheele oppervlakte kan beslaan, maar daartoe eischt zij evenwel een zonnige standplaats en een lossen goed doorlatende bodem. (...) De plant is niet in staat zich aan muren te hechten, de ranke stengels slingeren zich wel om ijzerdraad of anderszins, doch langs gevels moeten jaarlijks de scheuten aangebonden worden. (...) Ter omlijsting van deuren, ramen, prieel enz. leent zij [Clematis, red.] zich bij uitstek, zij is dan in den bloeitijd met haar helder gekleurde bloemen een waar sieraad.'²⁹

Klimplanten voor tegen een tuinprieel zijn apart benoemd. 'Om het geheele prieel kunnen slingerplanten worden geplant als: kamperfoelie, Clematis, Duitse pijp (Aristolochia Siphon), klimrozen enz., die weldra een dichten wand vormen als beschutting tegen nieuwsgierigen blikken en tegen zonnestralen.'³⁰ (afb.27)

Eenzelfde verhaal is ook te lezen in het tuinhandboek van W.H.K. Dix. 't Is een snelle en gemakkelijke groeier [Duitsche pijpenplant, red.], die zich uitstekend leent om priëeltjes aan profane blikken te onttrekken. (...) De plant is volkomen winterhard, groeit zelfs op beschaduwde plaatsen nog redelijk, wil op zand zoowel als op de klei, en is vooral voor priëelen, waranda's enz. zeer aan te bevelen. (...) De gewone kamperfoelie (L. Periclymenum en L. Caprifolium) kent iedereen, dus is het overbodig te vertellen, dat zij uitnemend geschikt zijn voor 't begroeien van priëelen, hekwerk, muren enz., en een heerlijke zachte geur verspreiden.'³¹ Tot slot 'Klimrozen vindt men langs de schutting en het huis.'³²

29 Groep klimrozen tegen de muur (afbeelding K. Post, 1908, p. 86.)

²⁹ W.H.K. Dix, z.j., p. 5

³⁰ A. Fiet, z.j., p. 51

³¹ W.H.K. Dix, z.j., p. 61

³² A. Fiet, z.j., p. 75

Naast zonneminnende klimplanten, zijn er ook klimplanten die gedijen in schaduw. *'Er zijn echter veel balkons, die, doordat zij op het Noorden liggen of wel door naburige huizen omgeven zijn, steeds in de schaduw liggen. Deze omstandigheden zijn wel zoo ongunstig mogelijk en wil men niet zijn toevlucht nemen tot de meer langzaam groeiende Klimop, dan blijft er weinig anders over dan het gebruiken van een Wilden Wingerd.'*³³

Ook de klimhortensia doet het goed op een oost of noordmuur.

Hydrangea Hortensis.

30 Klimhortensia is zelfhechtend en begroeit muren en schuttingen, maar kan ook uitgroeien tot bodembedekkende halfhoge heester. (afbeelding K. Post, 1908, p. 49.)

Figuurperk

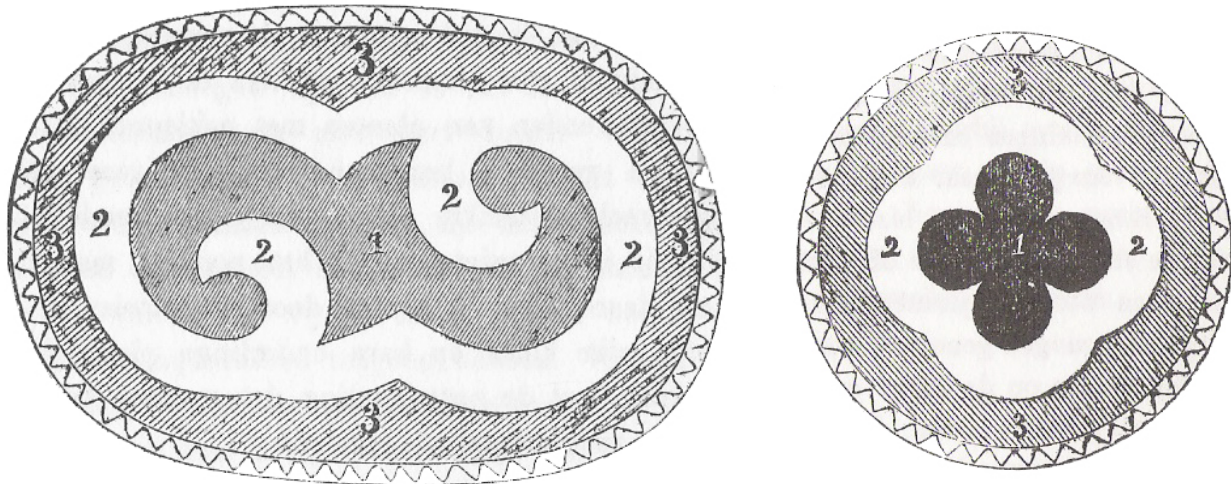
Een veelvoorkomend verschijnsel eind negentiende eeuw zijn de figuurperken of mozaiekbedden (afb. 31). *"Wij hebben thans nog met een enkel woord te spreken van een versiersel onzer tuinen, hetwelk sedert eenigen tijd zeer in zwang is gekomen. Wij bedoelen de zoogenaamde figuurperken. Goed aangewend, strekken zij inderdaad tot een groot sieraad, mits hierbij wel acht worde gegeven op sommige vereischten. Nieuw is de zaak niet, maar zij is er niet minder fraai en nuttig om, dit behoeft ter nauwernood te worden gezegd.'*

'Wij bezitten talloze menigte planten, wier bladeren de gansche kleurenreeks doorloopen en door hun contrast de sierlijkst geschakeerde perken vormen.'

*'In het algemeen mag worden gezegd, dat zij nergens met beter gevolg aangewend kunnen worden dan in grasperken. Op den fluweelachtigen grond van een keurig onderhouden grasperk, maakt een figuurperk, indien de kleuren goed gekozen zijn, een hoogst schilderachtig effect.'*³⁴

³³ E. Th. Witte, z.j., p. 239

³⁴ J.C. Krook, z.j., p. 257, 258 en 259

31 Voorbeelden van figuurperken uit (J.C. Krook 1872, p 261).

Links een ovaal perk met 1 *Gnaphalium lanatum*, 2 *Althernathera amoena*, 3 *Alternanthera paronycoides*. De rand is gevormd van *Pyrethrum* 'Golden Feathers'.

Een rond bloemperk met 1 *Pyrethrum*, 2 *Santolina incana*, 3 *Alternanthera amoena*. De rand is gemaakt van *Echeveria secunda glauca*.

Tuinhek

E. Th. Witte ziet een hekwerk als omheining in stedelijk gebied. *'Is de tuin in of nabij een voornaam gedeelte van een stad gelegen, dan moet men, wat de omheining betreft, wel degelijk rekening houden met het karakter van de wijk of de straat, waarin hij ligt. Hier wordt hij, minstens aan de straatzijde, afgesloten door een smaakvol hek, bij voorkeur van gesmeed ijzer, rustende op een steenen voet. (...) Men hoede zich echter voor een overladen of opzichtig hek. (...) Wil men beletten, dat andere menschen er inzien en er dus mede van genieten, dan kan men het hek met klimplanten laten begroeien of wel men plante een haag van Conifeeren of andere groenblijvende heesters, die het inkijken geheel kunnen beletten.'*³⁵

Het tuinhek aan de Eemnesserweg doortrekken langs de Gaslaan is vanuit historisch oogpunt verantwoord en gewenst.

Kippenhok

*'Het loslopen van kippen in de tuin wordt afgeraden. Laat men ze [kippen, red.] in een tuin los lopen, dan zal in zeer korten tijd niet alleen het gras, maar alle andere planten geheel vernield zijn.'*³⁶ Een buitenren is gewenst om de kippen de benodigde bewegingsruimte te bieden en uit de tuin te houden.

³⁵ E. Th. Witte, z.j., p. 42

³⁶ E. Th. Witte, z.j., p. 360

HELIANTHUS CUCUMERIFOLIUS ✓
(Kweekwijze zie ommezijde)

CENTAUREA ✓
Korenbloemen

ASTER SINENSIS FL. PL. ✓
Struisveder-Asters
(Kweekwijze zie ommezijde)

ANTIRRHINUM MAJUS GRANDIFLORUM ✓
Leeuwenbekken
(Kweekwijze zie ommezijde)

32 Eenjarige bloemen van linksboven naar rechtsonder; zonnehoed, korenbloem, herfstaster en leeuwenbek. De eenjarige zijn goede snijbloemen. (bron D. Turkenburg, Bodegraven 1901)

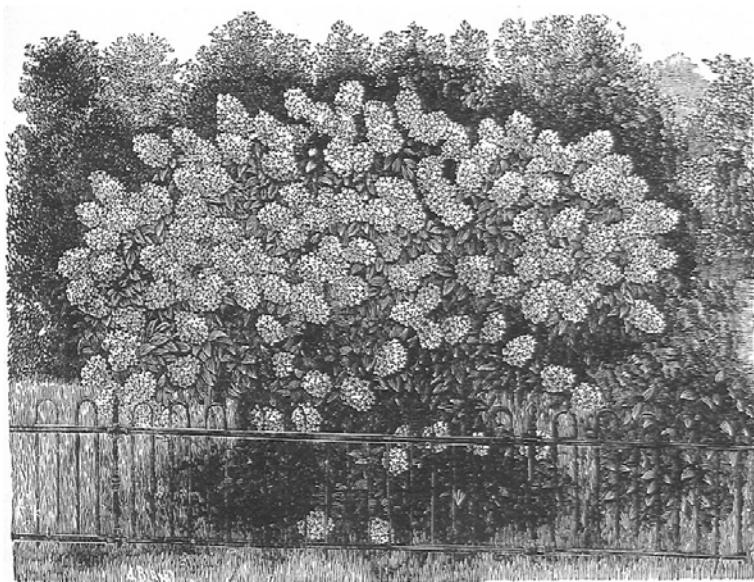
6. Ruimtelijk ontwerp en toelichting

6.1. Voortuin

Het ontwerp voor de voortuin is gecomponeerd rondom de aanwezige bruine beuk en het gras daaromheen. De overige inrichting is gereconstrueerd op basis van de historische foto (afb. 21). Op de foto ligt een rondlopend pad om het grasperk, zo ook heeft het ontwerp van de voortuin deze inrichting. Langs de paden ligt een grasrand. Langs de randen van de voortuin, achter de grasranden, bevinden zich de plantborders. Er zijn twee zitplaatsen in de voortuin, te weten het terras voor de openslaande deuren en in de veranda.

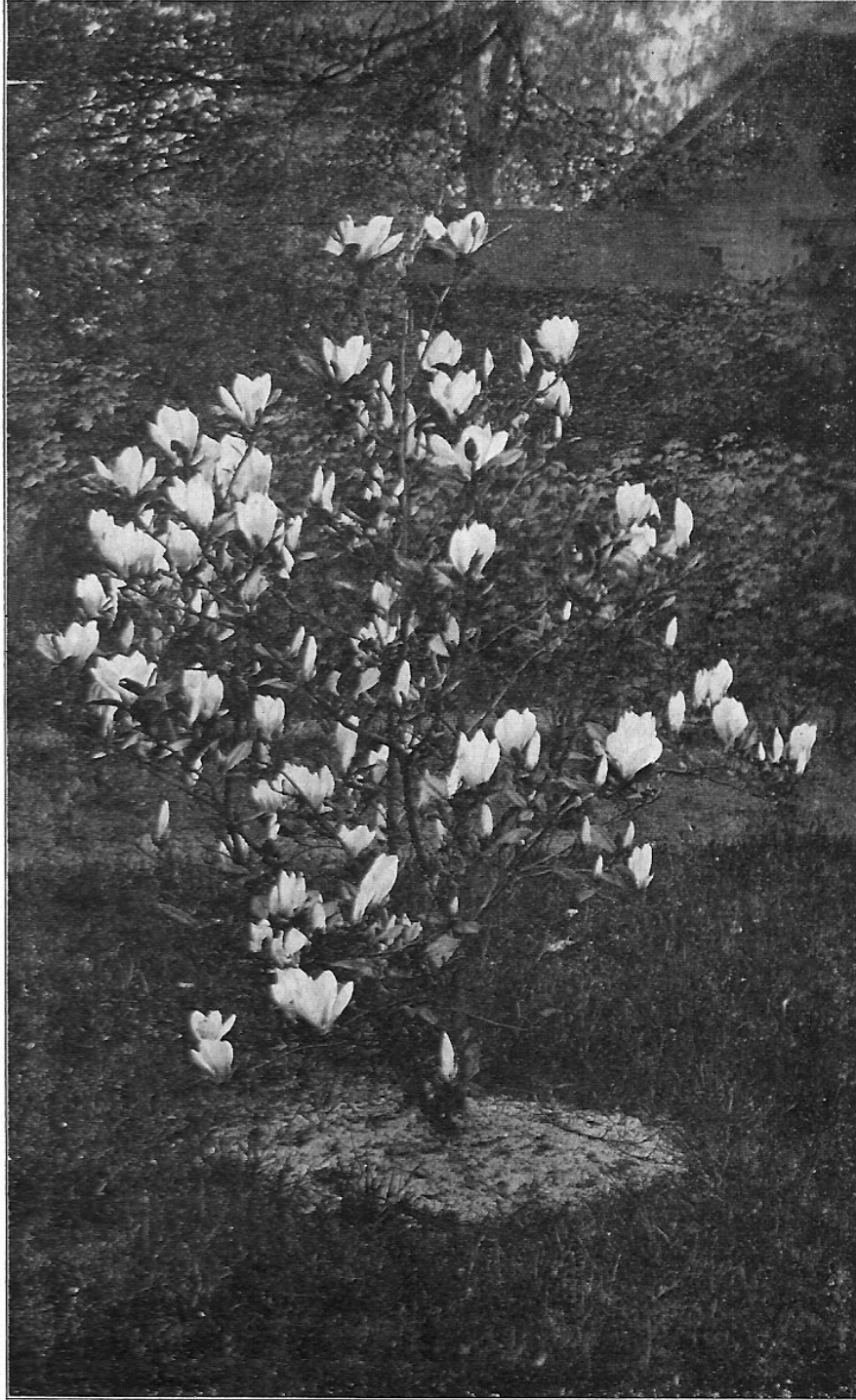
Bij de openslaande deuren is men beschermt door hogere stuiken zoals rododendron en camelia. Een rond bloemperk ligt in het gras voor de struikenrand. Vanaf dit terras aan de voorkant van het huis heeft men zicht op het bos aan de overzijde van de Eemnesserweg. In de border langs het hek aan de Eemnesserweg staan twee soorten rozen; stamrozen en struikrozen. De takken van de stuikrozen worden dóór het hekwerk gevlochten.

De veranda ligt in de schaduw van de beukenboom. Om de sierwaarde van de voortuin te verhogen zijn drie bloemperken toegevoegd. Vanuit de veranda heeft men zicht op de drie bloemperken; één in het midden van de tuin, één in de overgang naar de zijtuin en één ten oosten van de veranda. De perken liggen bol en worden beplant met eenjarigen en bollen. Elk perk is anders van vorm en anders van bloem- en bladkleur. Eén zichtlijn loopt over het bloemperk ten westen van de veranda naar de Gaslaan. Eén zichtlijn over het centrale bloemperk en de rozenborder naar het bos. Een derde zichtlijn is korter en eindigt bij de border met rododendron en camelia op de grens met de buren. Op de hoeken van de veranda kunnen winterjasmijn en blauwe regen (afb.28) worden geplant. Bij de veranda is plaats voor bloempotten en -bakken (afb.24) met o.a. agapanthus en palmen. De beplanting nabij de villa zal ongeveer 1,5 tot 2 meter hoog worden en privacy bieden.

Hydrangea paniculata grandiflora. Lieb. Grootbloemige pluimhortensia.

33 Pluimhortensia heeft grote bloemen in zomer (afbeelding K. Post, 1908, p. 41.).

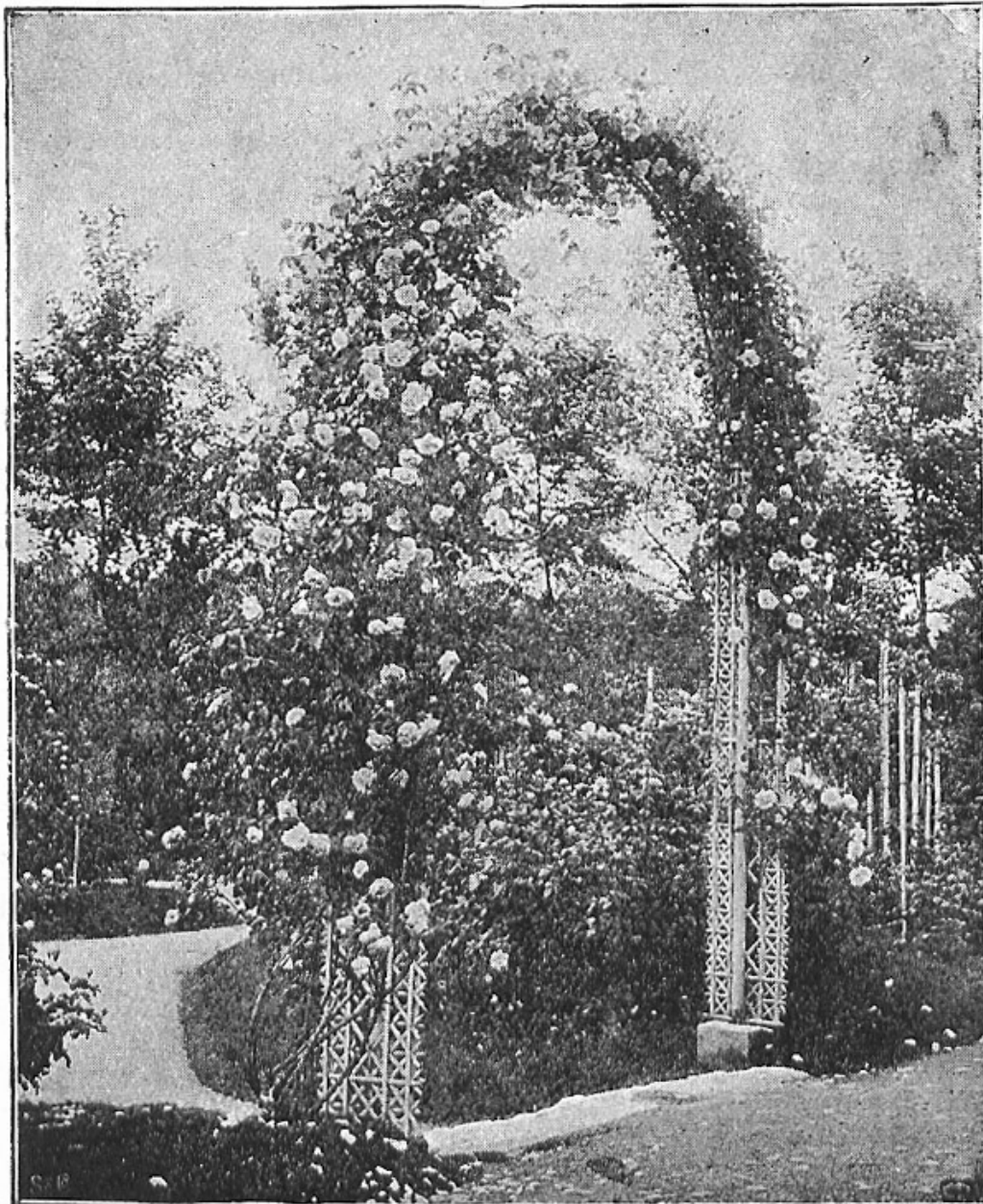
34 Magnolia bloeit vroeg in het voorjaar, voor dat het blad ontwikkelt (afbeelding K. Post, 1908, p. 32.)

In de overige borders groeien onder andere sierkwee, ranonkelstruik, magnolia in de hoek (afb.34), forsythia (bestaand), spirea, rode ribes (bestaand), taxus (bestaand). rode ribes (bestaand), taxus en liguster(bestaand). De volgende bollen zullen het grasperk opvrolijken in het voorjaar: sneeuwkllokjes sneeuwroem en sterhyacint. Een tak van de bruine beuk is sterk genoeg voor een schommel en in de takken is plaats voor een boomhuisje.

Zijtuin

Het ontwerp van de zijtuin is een bloementuin. De smalle grasbaan langs het toegangspad van de voortuin verbreedt zich tot een halfrond grasperk vóór de voordeur. In de border groeien bloemrijke heesters en een rand lage heesters en vaste planten. In de border groeien de volgende soorten: weigelia, deutzia, sering, pluimhortensia (afb.33), boerenjasmijn, vlinderstuik, spirea, ranonkelstuik. Ook is er plaats voor eenjarigen (afb.32). Langs de kavelgrens staat een tuinhek zoals in de voortuin (afb. 33).

Bij de voordeur groeien twee buxusbollen. Een roos wordt geleid tegen de muur. Richting de achtertuin passeert men de rozenboog, die de grens tussen achtertuin en zijtuin markeert.

35 In boogvorm gekweekte klimroos (bron E. Th. Witte, z.j., p.74).

6.2. Achtertuin

De tuin achter het huis is ingericht met tuinonderdelen die aansluiten bij de gebruikerswensen.

De diverse tuinonderdelen zijn gerangschikt rond de open ruimte van het grasveld. Aan de westzijde (Gaslaan) staat een fraaie tuinschuur. Daarachter aan de westzijde ligt de kleine moes- en keukentuin en staat het konijnen- en kippenhok. Achter in de tuin ligt een ruim terras onder een pergola begroeid met druiven. In de oosthoek staat een prieel dat is begroeid met akebia en passiebloem. Langs de oostelijke schutting ligt een border met hortensia, morel, hosta's, gebroken hartje, elfenbloem; de schutting is begroeid met klimhortensia en wingerd. Bij de openslaande deuren van de ontbijtruimte ligt een klein terras. Ingesloten tussen het kleine terras en het pad ligt een rechthoekige vijver met fontein. Er zijn twee toegangen tot de achtertuin. Eén pad komt vanuit de vooruin en een tweede entree ligt aan de zijde van de Gaslaan. Deze entree ligt op korte afstand van de villa. De tuinschuur aldaar biedt plaats aan fietsen en tuingereedschap. Opslag voor hardhout en een locatie voor de kliko's is hier ook te vinden. De zijde van de schuur die grenst aan de vijver is ingericht als prieel met zitbank en is begroeid met kamperfoelie, rozen en clematis.

Het prieel neemt een belangrijke plaats in, in het ontwerp. Het prieel biedt bescherming tegen zon en wind, is een aangename plek om te verblijven en de architectuur siert de tuinaanleg. Het prieel is begroeit met klimplanten en biedt mooie zichten de tuin in. Een zitprieel (afb. 36) en tuinhuisje (afb. 37) voor opslag zijn verschillend van architectuur. De locatie van beide bouwkundige elementen zijn gescheiden. Het zitprieel en het terras bevinden zich op de meest geschikte locatie van waaruit men de tuin overziet. Deze locaties vangen veel zon en ook zon aan het einde van de middag. De exacte vormgeving is nader te bepalen.

36 Diverse veranda's en serre's van Van Gendt dienen als inspiratie voor de architectuur van het tuinprieel. Dit is een uitsnede van de tekening "Verbouwing van Torenzicht", z.j. (NAI t271). Het tuinprieel met een veelhoekig plattegrond, wordt in de noordoosthoek van de kavel geplaatst en overzicht de tuin.

37 Tuinhuisje met naaldboom en hortensia als inspiratie voor de tuinhuis dat dienst doet als opslagplaats voor fietsen en gereedschap. Het tuinhuisje wordt nabij de kavelgrens geplaatst. (foto L. Albers 2010).

Het schilderachtige en landschappelijke van deze zichten krijgt invulling met de beplanting. Zo is de appelboom in het gras geplaatst om het zicht te begeleiden over de vijver naar de zijtuin, alwaar een zitbank staat.

Tuinmeubelen en tuinversieringen

De stijl en uitvoering van de tuinmeubelen en de tuinversieringen is divers. De meubelen in het tuinpriël achter in de tuin kan van rotan zijn. Het vrijstaande zitbankje in de border kan lijken op de zitbank met golvende leuning in de schets van Van Gendt (afb. 38). Het meubilair in het tuinhuisje dat uitkijkt over de vijver kan lijken op oud Engelse houten meubelen, witgeschilderd (afb. 25).

38 Voorstel voor de zitbank in de borderrand bij de ontbijtruimte. Uitsnede uit "Schets Ontwerp van een Buiten-Verblijf voor den Wel Ed Heer B.W. Blijdenstein" door A.L. van Gendt (NAI t290)

7. Documentatie

Literatuur

- L. Albers, A. Guinée en N.C.M. Maes, *Renovatieplan Rams Woerthe, Steenwijk*, Utrecht 1999
- R. Blijdenstijn, R. Stenvert, *Bouwstijlen in Nederland 1040-1940*, Nijmegen 2000
- F.J. Dubiez, 'De Amsterdamse architecten A.L. en A.D.N. van Gendt', *Ons Amsterdam*, 1969
- F. Gaasbeek, J. van 't Hof, M. Koenders, *Baarn - Geschiedenis en Architectuur*, Zeist 1994
- D. Keunink, L. Lansink, *A.L., J.G. en A.D.N. van Gendt. Architecten in zaken*, Bibliografieën en oevrelijsten van Nederlandse architecten en stedenbouwkundigen (BONAS), Rotterdam 1999
- J. Kruidenier, 'Architect Van Gendt gaf Baarn een gezicht', *Baerne*, december 2004
- A.W. Weissman, 'Adolf Leonard van Gendt', *De Opmerker*, 4 mei 1901
- Wilmer, C.C.S., *Historisch Groen; Tuinen en parken in de stad Utrecht*, Uitgeverij Matrijs, Utrecht 1999
- 'A.L. van Gendt', *Bouwkundig Weekblad*, 4 mei 1901, nr. 18

Tuinhandboeken

- W.H.K. Dix, *Weten en kunnen: afdeeling plant, bloem en vrucht – Balcon- en gevelversiering*, Amsterdam/Assen z.j.
- W.H.K. Dix, *Weten en kunnen: afdeeling plant, bloem en vrucht – Varens voor kamer, kas en tuin*, Amsterdam/Assen z.j.
- Fiet, A., *Geïllustreerd tuinboek*, derde herziene druk, P. van Belkum Az., Zutphen circa 1910-1915
- Krook, J.C., *Handboek tot het Aanleggen, Beplanten, Onderhouden etc. van Tuinen*, Van Goor Zonen, Den Haag 1975 (eerste druk 1872)
- D. Turkenburg, *Beknopte Handleiding bij het kweeken van Groenten en Zaadbloemen*, Bodegraven 1901
- K. Post, *Over het gebruik en de behandel onzer bloem en bladheesters*, H.J. den Boer, Baarn, 1908
- E. Th. Witte, *Practisch handboek voor tuinliefhebbers – Naar de Hoogduitsche uitgave van Max Hesdörffer*, Leiden z.j.
- J.A. Zoutendijk, *Het boordbed zijn aanleg, beplanting en onderhoud*, Kosmos, Amsterdam, z.j.**

Archieven

- Historische Kring 'Baerne', Baarn
- Nederlands Architectuur Instituut, Rotterdam
- Universiteit van Amsterdam, Amsterdam

Fotomateriaal

- Vlaardingerbroek & Wevers
De heer ir. A. J. Vlaardingerbroek

8. Bijlage kaart Huidige Situatie

39 Situatie Tuin Villa Evergreen opname september 2010, oriëntatie noord boven
schaal volgens maatbalk, 1 meter per blokje (door Petra Doeve)

TROPAEOLUM LOBBIANUM

Oost-Indische Kers

(Kweekwijze zie ommezijde)

40 De bloem van de Oost-Indische kers is decoratief, maar ook te gebruiken in zomersalades (bron D. Turkenburg, Bodegraven 1901)